

EVOLUȚII ISTORICE PENTRU AFIRMAREA ȘI CONSACRAREA DREPTULUI INTERNAȚIONAL UMANITAR

HISTORICAL DEVELOPMENTS TO AFFIRM AND ADOPT INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW

Drd. Constantin Florin MITULEȚU-BUICĂ*

Lucrarea de față va încerca să evidențieze faptul că, în prezent, la nivel internațional, problematica apărării drepturilor omului este prioritară pentru siguranța cetățenilor. Actualul mediu de securitate a dus la redefinirea unor principii și norme ale dreptului internațional umanitar pentru desfășurarea cu succes a operațiilor multinaționale de menținere a păcii. Evoluția dreptului internațional umanitar trebuie avută în vedere și din punct de vedere istoric pentru afirmarea și consacrarea acestuia.

This paper attempts to point out that currently international human rights is a priority issue for the safety of citizens. The current security environment has led to the redefinition of principles and rules of international humanitarian law for the successful development of multinational peacekeeping operations. The evolution of international humanitarian law should be considered in terms of its historical development.

Cuvinte-cheie: drept internațional umanitar; pace; drepturile omului; Consiliul European; internațional.

Keywords: international humanitarian law; peace; human rights; European Council; international.

În Antichitate au apărut idei filozofice asupra drepturilor omului și primele teze despre echitate și justiție. În accepțiunea lui Platon, ideea de justiție se manifestă la fiecare individ, dar și pentru organizarea cetății, el susținând că omul nu trebuie să răspundă „la o nedreptate cu alta, nici la rău cu rău”, orice i-ar face alt om¹.

Un instrument juridic european unde au fost conturate aspecte juridice pentru protejarea drepturilor omului a fost „Magna Carta Libertatum”, elaborată în perioada domniei Regelui Ioan Fără de Țară, anul 1215. Se reglementau relațiile politico-sociale ale regelui cu seniorii feudali și cu reprezentanții clerului englez. Se afirma dreptul la judecată potrivit legii pentru cetățeni. Conceptul respectării drepturilor omului a fost dezvoltat în veacul al XVIII-lea, însă a fost manifestat în plan juridic pe durata desfășurării a două mari momente istorice: Revoluția din Franța – anul 1789 – și Revolta coloniilor engleze din America de Nord contra guvernantei dominoului Marii Britanii – anul 1776.

Declarația privind drepturile omului și ale cetățeanului, din 26 august 1789, releva esența filosofiei dreptului natural și a consacrat principiul egalității tuturor cetățenilor francezi în fața legii, ca un principiu pe care se fundamentează celelalte drepturi și libertăți. Documentul pentru independența coloniilor engleze din America, proclamat la 4 iulie 1776, în orașul Philadelphia, garanta cadrul juridic al respectării dreptului la viață, dreptului la libertate, ca drepturi inalienabile.

Dezvoltarea drepturilor omului s-a realizat și prin aportul politico-juridic al actelor juridice engleze de la finele secolului al XVII-lea. „Habeas Corpus”, act juridic elaborat de parlament în 1679, garanta protejarea persoanei, iar „Bill of Rights” (*Declarația drepturilor*), din anul 1689, reglementa dreptul la alegeri libere și la libertatea cuvântului.

Declarația Drepturilor Omului a Adunării Generale / ONU – din decembrie 1948 – a fost un instrument juridic cu valoare universală în acest domeniu și releva o concepție juridică comună în materia respectării drepturilor fundamentale ale cetățenilor. După anul 1948, la nivelul instituțiilor ONU, au fost elaborate peste 60 de instrumente

*Parlamentul României – Camera Deputaților
e-mail: florinmituletu@gmail.com

juridico-administrative de protejare a drepturilor fundamentale.

Sistemul juridic de protecție a drepturilor omului pe continentul european a fost reglementat de către Statutul Consiliului Europei, la Londra, în 5 mai 1949.

Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, semnată la 4 noiembrie 1950, la Roma, a intrat în aplicare juridică la 3 septembrie 1953. Completată și revizuită de 11 protocoale adiționale, Convenția a reunit voința democratică a statelor membre ale Consiliului Europei. Majoritatea tratatelor și documentelor internaționale fac referire expresă la principiul *pacta sunt servata*.

Noțiunea de „bona fides” – *buna credință* – are o aplicare generală în relațiile internaționale și un profund conținut juridic pentru îndeplinirea de către state a obligațiilor internaționale. Conceptul de bună credință releva modul sau spiritul în care obligația statelor trebuie să fie îndeplinită.

Dezvoltarea și codificarea dreptului internațional umanitar, promovarea reglementării relațiilor dintre state impun astăzi, mai mult ca oricând, respectarea de către toate statele cu bună-credință a obligațiilor internaționale în materia respectării drepturilor fundamentale ale cetățenilor, asumate de către state prin pacte și tratate.

Declarația ONU din 1948 se referă la *drepturile civile, politice, drepturile economice, sociale și culturale*.

Declarația proclamă libertatea de exprimare, de religie, de participare la mitinguri și dreptul la liberă mișcare. Articolul 21 prevede drepturile politice ale individului, inclusiv dreptul acestuia de a participa la guvernarea țării sale, direct sau prin reprezentanții liberi aleși.

Din categoria drepturilor se pot enumera: dreptul la asigurări sociale, la muncă, dreptul la o retribuție echitabilă, dreptul la educație.

Cele două Pacte internaționale privind drepturile omului au fost adoptate de Adunarea Generală a ONU în decembrie 1966. Având statute de tratate internaționale, cele două Pacte reglementează obligații juridice pentru state. Aplicarea normelor reprezintă obiective majore ale organizațiilor internaționale de securitate și ale instituțiilor de jurisdicție.

Pactele obligă statele să se conformeze dreptului internațional public. Cele două pacte

fac referire în mod expres la dreptul popoarelor la autodeterminare, dreptul a-și promova suveranitatea pe plan economic, social, cultural și de a valorifica resursele lor naturale.

Pactul Internațional privind drepturile civile și politice (PIDCP) a fost adoptat în anul 1966 și garantează drepturile grupurilor etnice, religioase, dreptul pentru manifestarea valorilor culturale și de a promova curentul religios dorit în limba tradițională.

Pactul are inserată o clauză de derogare (art. 4), prin care se permite statelor în circumstanțe de criză socială, cu risc ecologic și umanitar, să limiteze sau să îngrădească unele drepturi, cu excepția următoarelor: dreptul la viață; dreptul de a nu fi torturat, de a nu fi victima tratamentelor inumane; interzicerea sclaviei; dreptul de a nu fi pedepsit în situația de neexecutare a unor contracte economice; neretroactivitatea actelor normative sancționatorii; dreptul la demnitate; libertatea în planul conștiinței sociale.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului a fost încheiată la Roma în 4 noiembrie 1950 și a intrat în vigoare în 3 septembrie 1953.

Convenția Europeană a fost instrumentul internațional ce prevede, din punct de vedere juridic, constrângeri pentru înaltele Părți Contractante și instaurează un sistem de control asupra aplicării drepturilor de nivel intern. Cea mai profundă contribuție a sa se regăsește probabil în dispoziția articolului 25, în conformitate cu care o Înalță Parte Contractantă poate accepta controlul Comisiei Europene a Drepturilor Omului în cazul când procedura este pornită de către un individ și nu de către stat. Succesul Convenției poate fi dimensionat prin recunoașterea de către toate înaltele Părți Contractante a acestui drept de recurs individual.

La Summitul Consiliului European de la Cologne, din iunie 1999, șefii de stat sau de guvern ai țărilor membre au considerat că în planul dezvoltării UE era necesară o creștere a importanței respectării drepturilor omului și o garantare reală a transparenței în cadrul activităților administrative ale Uniunii Europene. S-au formulat principii directe pentru redactarea unui document prin care să se garanteze drepturile omului în cadrul Uniunii Europene, intitulat *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*.

În perioada 7-11 decembrie 2000, Consiliul European a adoptat *Tratatul de la Nisa*² care a

relevat mai multe obiective: reforma instituțională din perspectiva aderării de noi state la UE, apărarea comună, Europa socială și consacrarea juridică a documentului *Carta drepturilor fundamentale*.

Carta conține drepturile și libertățile fundamentale – de natură civilă și politică – inserate și în Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), dar și drepturi sociale, inspirate de Carta socială europeană adoptată sub egida Consiliului Europei, precum și drepturi, care au fost determinate de evoluția societăților statelor europene în diverse domenii, precum bioetica, mediul înconjurător, drepturile copilului sau protecția datelor cu caracter personal³. Totodată, Carta reglementează și drepturile politice ale cetățenilor Uniunii, care nu pot fi regăsite în cadrul CEDO.

Drepturile fundamentale ale omului atât cele garantate de CEDO, cât și cele care rezultă din tradițiile constituționale comune ale statelor membre UE, fac parte din dreptul UE, ca principii generale. Uniunea recunoaște drepturile fundamentale suplimentare prevăzute de cele două instrumente juridice evocate anterior, în calitatea de principii generale, ceea ce va permite Curții de Justiție dreptul de a apela la aceste surse din perspectiva evoluției viitoare.

Funcțiile statului în societățile democratice au căpătat noi valențe, acordându-se atenție sporită celei sociale, care contribuie la dezvoltarea societății în ansamblul său, dar în mod cert, contribuie și la satisfacerea nevoilor individului.

Constituirea sau cristalizarea statului de drept în țările din centrul și estul Europei reflectă preocuparea și dorința statelor, a cetățenilor, de a participa activ la transformările care marchează viața, în mod direct sau indirect (prin intermediul reprezentanților), și să acționeze pe plan intern sau internațional.

Dreptul internațional public s-a transformat, în decursul timpului, într-un drept al păcii (în ciuda conflictelor zonale, regionale), în sensul că, astăzi, preocupările comunității internaționale în ansamblul său și ale fiecărui stat în parte au în centrul atenției omul și rezolvarea tuturor problemelor sale pe cale pașnică. Cu toate acestea,

violența este prezentă atât ca formă de intoleranță, cât și ca modalitate externă de rezolvare sau de influențare a complexelor probleme cu care se confruntă statele din comunitatea internațională în epoca contemporană.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 Platon, *Opere complete (Criton)*, vol. I, Editura Humanitas, București, 2001, p. 57.

2 Tratatul a fost semnat la 26 februarie 2001 și a intrat în vigoare la 1 februarie 2003.

3 Corneliu Bîrsan, *Uniunea Europeană și Convenția Europeană a Drepturilor Omului: unitate sau dualitate în protecția europeană a drepturilor omului?*, în „Revista română de drept comunitar”, Editura Rosetti, București, nr. 1, 2003 (septembrie - octombrie), p. 36.

BIBLIOGRAFIE

- Bîrsan C., *Uniunea Europeană și Convenția Europeană a Drepturilor Omului: unitate sau dualitate în protecția europeană a drepturilor omului?*, în „Revista română de drept comunitar”, Editura Rosetti, București, nr. 1, 2003 (sept.-oct.).
- Cloșcă Ionel, Suceavă Ion, *Tratat de Drepturile Omului*, Editura Europa Nova, București, 1995.
- Iordache C. și colab., *Politici ale Uniunii Europene*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2008.
- Rollanad Patrice, *La protection internationale des droits de l'homme*, Textes, P.U.F., Paris, 1989.
- Zlătescu Victor Dan, Moroianu Zlătescu Irina, *Repere pentru filosofie a drepturilor omului*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 1996.